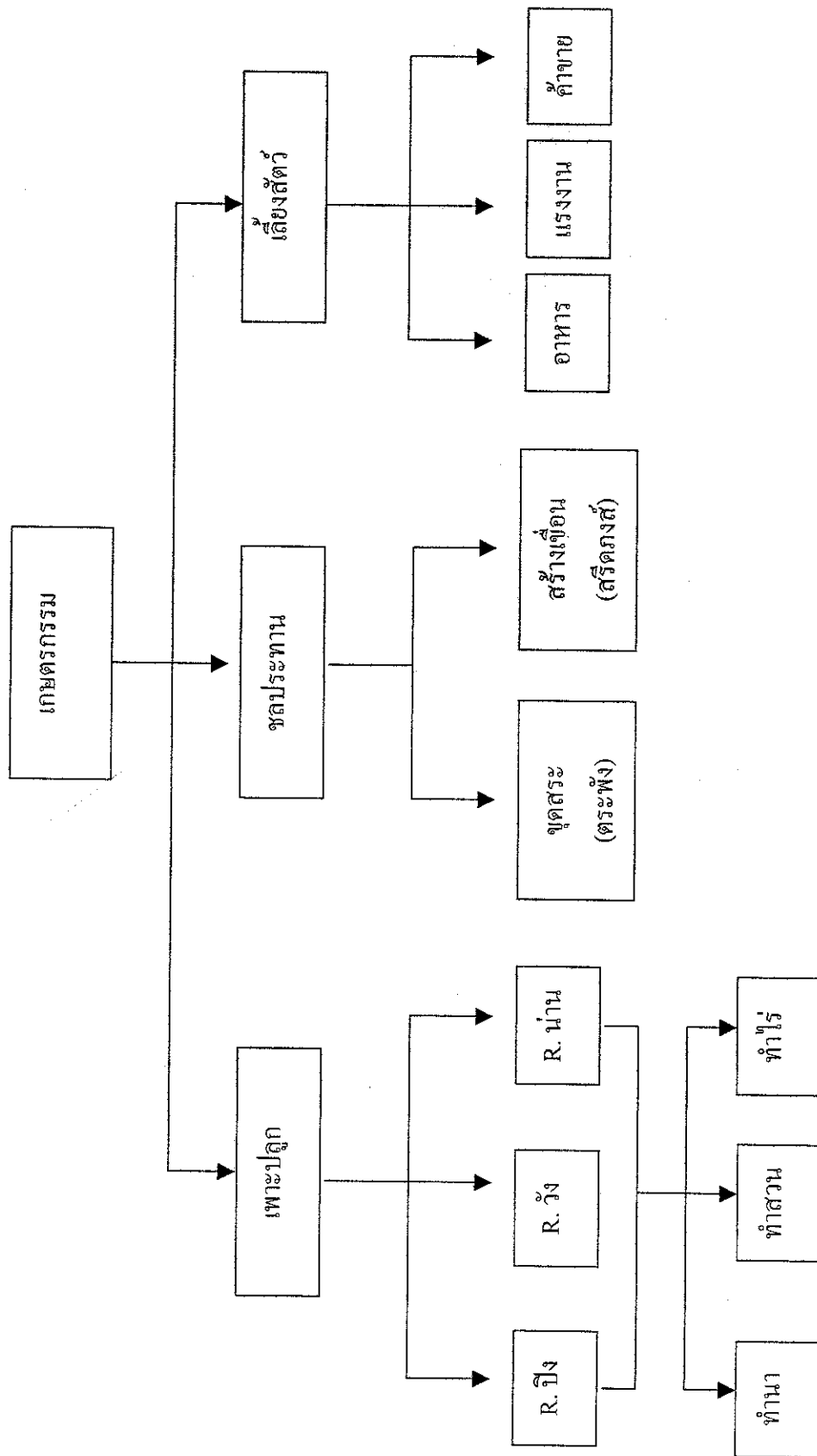
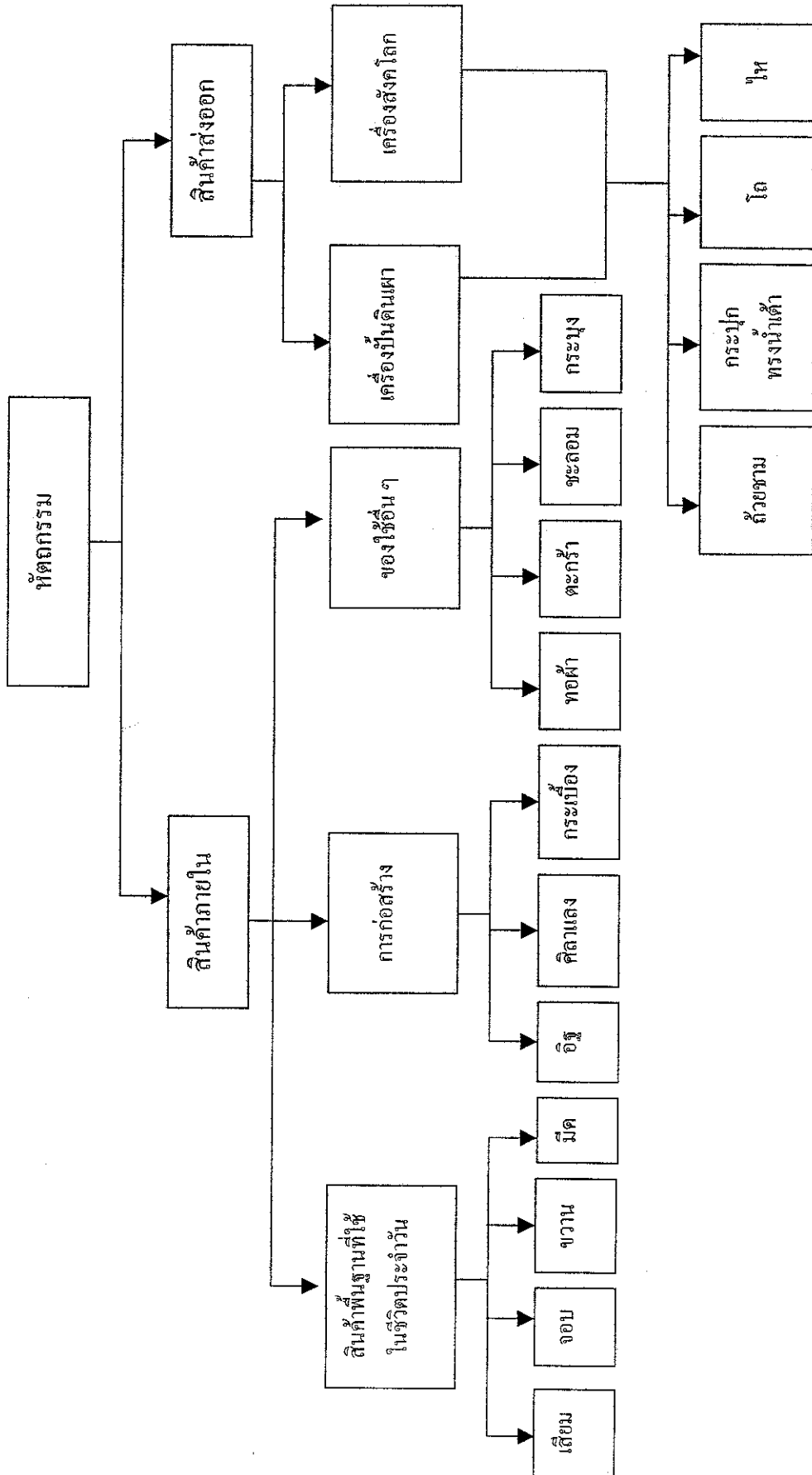

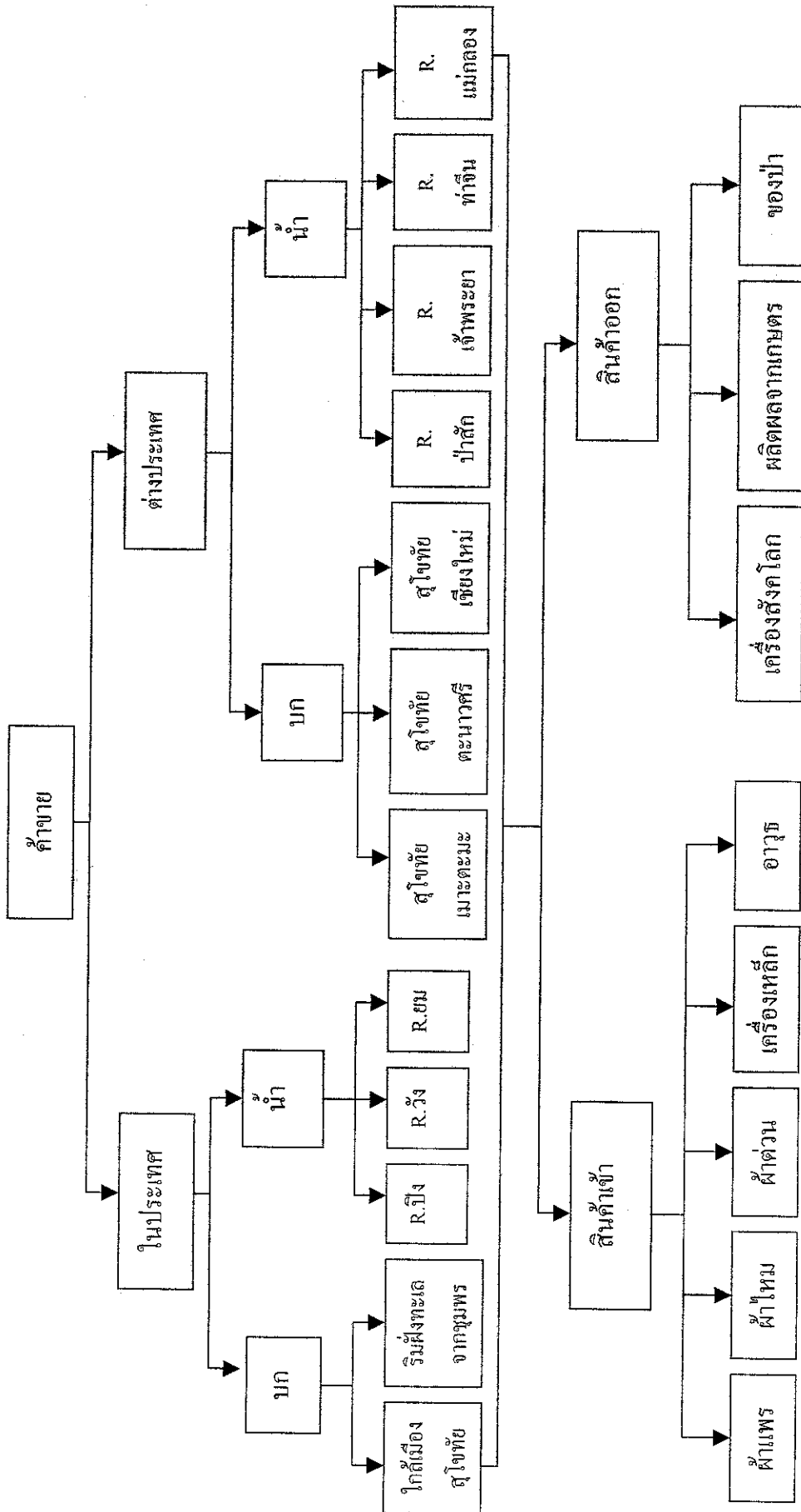
เกษตรกรรมสมัยสู่ภัย

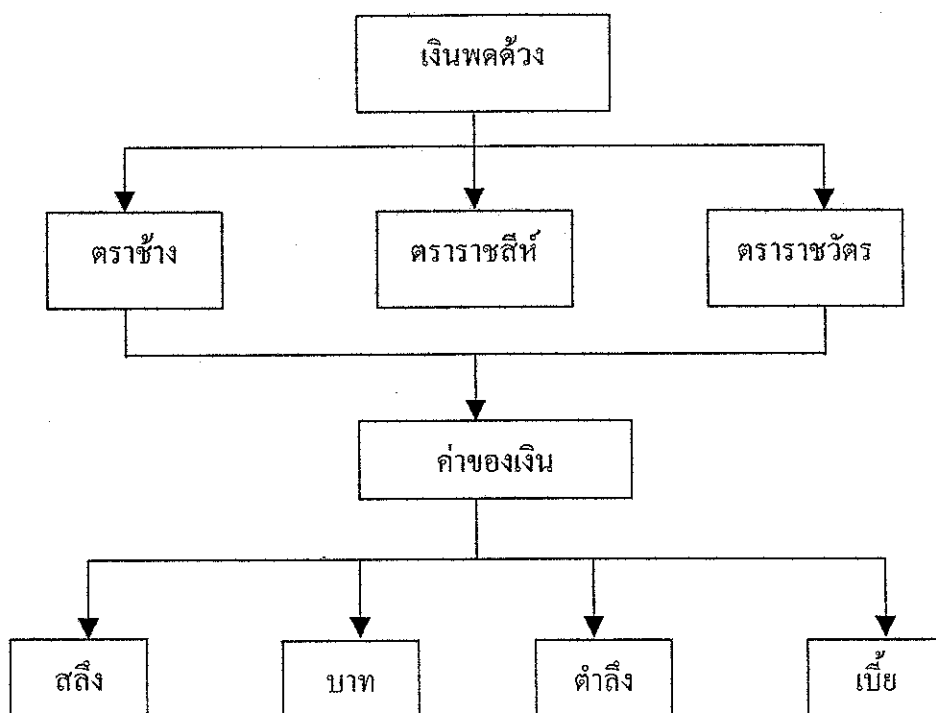
หัตถกรรมสมัยสุโขทัย

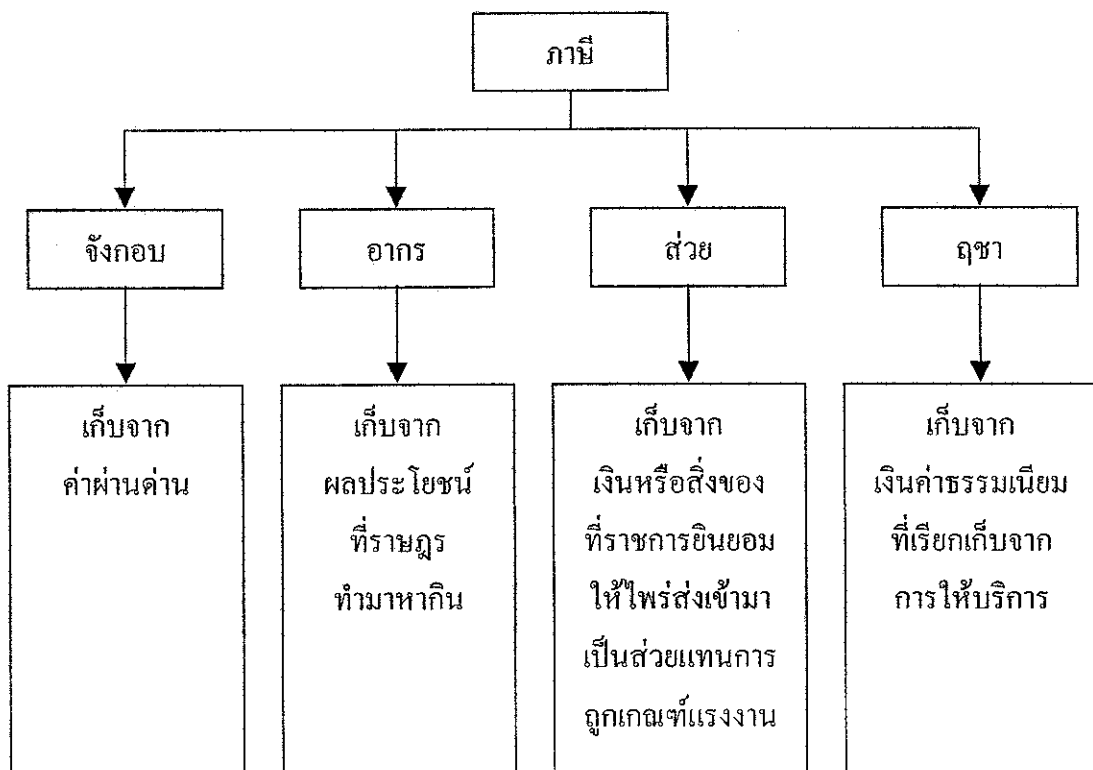
การกำนยตมยดูจอยท

ระบบเงินตราสมัยสุโขทัย

ภาษี

แผนการสอนชุดที่ 3

วิชาสังคมศึกษา (ส 102 ประเทศของเรา 2)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

เวลา 2 คาบ

สาระสำคัญ

ความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดินอาณาจักรสุโขทัย ทำให้ประชาชนประกอบอาชีพการเกษตรได้สะดวก จึงมีเวลาเหลือเฟือพอที่จะพัฒนาอาชีพอื่น ๆ เช่น การหัตถกรรม ประกอบกับสุโขทัยมีที่ตั้งที่เหมาะสมสะดวกแก่การคมนาคมติดต่อกับอาณาจักรอื่น ๆ และมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงเห็นการณ์ไกล ส่งเสริมให้มีการค้าขายอย่างเสรี ทำให้เศรษฐกิจของสุโขทัยเจริญรุ่งเรือง เป็นรากฐานในการสร้างสรรค์ความเจริญด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมต่อมา

จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์ปลายทาง

มีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจของอาณาจักรสุโขทัยและมีความเข้าใจเรื่องราวของอาณาจักรสุโขทัยได้กระจ่างชัดมากยิ่งขึ้น

จุดประสงค์นำทาง เมื่อนักเรียนเรียนจบบทเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อลักษณะทางเศรษฐกิจของกรุงสุโขทัยได้ (กระบวนการคิด วิจารณญาณ)
2. อธิบายลักษณะทางเศรษฐกิจที่สำคัญของกรุงสุโขทัยได้ (กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ)
3. ระบุความสัมพันธ์ด้านการค้าระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับต่างประเทศได้ (กระบวนการสร้างเจตคติ)
4. อภิปรายถึงระบบเงินตราและภาษีที่ใช้ในสมัยสุโขทัยได้ (กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ)
5. ทำงานเป็นกลุ่มได้

เนื้อหา

ชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 : ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัย

ตอนที่ 2 : ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

ตอนที่ 3 : ระบบเงินตราและภาษีสมัยสุโขทัย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นทดสอบก่อนเรียน

1. ครูให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดประจำชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย จำนวน 10 ข้อ เป็นรายบุคคล

2. ครูตรวจให้คะแนนและเก็บผลคะแนนไว้

ขั้นสร้างความสนใจ

1. ครูชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ โดยใช้แผนภูมิแสดงจุดประสงค์การเรียนรู้ติดไว้บนกระดานดำ พร้อมทั้งให้นักเรียนแต่ละคนบันทึกลงในบัตรบันทึกข้อมูล

2. ครูนำวีดิทัศน์เกี่ยวกับไทยและความเป็นอยู่ของคนไทย (VDO หมายเลข 03) มาเปิดให้นักเรียนดู

3. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนา แสดงความคิดเห็น ข้อสรุป และข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ได้จากการดูวีดิทัศน์

4. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน โดยการเล่นเกมดังนี้

4.1 ครูให้นักเรียนเลือกเข้ากลุ่มโดยความสมัครใจ

4.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารับชุดอาชีพของฉันทันจากครู กลุ่มละ 1 ชุด (โดยยังไม่ให้นักเรียนเปิดดู)

4.3 ครูอธิบายวิธีและกติกาการเล่น ดังนี้

- ชุดอาชีพของฉันทันที่นักเรียนได้รับจะเกี่ยวกับชื่ออาชีพต่าง ๆ ของคนไทย (เหมืองแร่ เลี้ยงสัตว์ การประมง การทอผ้า การทำสวนยาง การทำสวนผัก)

- วิธีการเล่นให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม นำชื่ออาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุดอาชีพของฉันทัน มาจัดเรียงให้เป็นคำที่สมบูรณ์และถูกต้อง พร้อมทั้งนำมาติดลงในเจ้าตัวน้อยที่ครูจัดเตรียมไว้ให้

4.4 เมื่อครูเป่านกหวีด ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเริ่มเปิดซองและเริ่มปฏิบัติกิจกรรมให้ถูกต้อง รวดเร็ว และเรียบร้อยที่สุด กลุ่มใดเสร็จเรียบร้อยก่อนเป็นผู้ชนะ

5. นักเรียนช่วยกันจัดชั้นเรียนให้เป็น 6 กลุ่ม หลังจากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ ผู้ประเมินผลการทำงาน ผู้ตรวจสอบ ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ

6. ครูให้นักเรียนลงชื่อประจำตำแหน่งในบัตรตำแหน่ง-หน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม
7. ประธานกลุ่มรับเอกสารประกอบการเรียน ชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัย
สุโขทัย ดังนี้
 - 7.1 บัตรคำชี้แจงสำหรับนักเรียน
 - 7.2 บัตรเนื้อหา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 : ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัย
 - ตอนที่ 2 : ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย
 - ตอนที่ 3 : ระบบเงินตราและภาษีสมัยสุโขทัย
 - 7.3 บัตรกิจกรรม ประกอบด้วย
 - บัตรกิจกรรมที่ 14 เศรษฐกิจไทยในอดีต
 - บัตรกิจกรรมที่ 15 เศรษฐกิจนั้น สำคัญที่ปัจจัย
 - บัตรกิจกรรมที่ 16 อาชีพไทยในศิลาจารึก
 - บัตรกิจกรรมที่ 17 ช่วยบอกสักนิด คิดเต็มเต็ม
 - บัตรกิจกรรมที่ 18 ถามตอบ รอบรู้
 - บัตรกิจกรรมที่ 19 บอกกันหน่อย
 - 7.4 บัตรสรุปความรู้
 - 7.5 บัตรตำแหน่ง-หน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม
 - 7.6 บัตรบันทึกข้อมูล
 - 7.7 เพิ่มสะสมงานกลุ่ม
 - 7.8 แบบฝึกหัดประจำชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย
 - 7.9 กระจายคำตอบ
 - 7.10 แบบประเมินกระบวนการทำงานของนักเรียน
 - 7.11 แบบประเมินการรายงานหน้าชั้นเรียน
8. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาตามบัตรคำชี้แจงสำหรับนักเรียน

ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูล หลักฐาน และเอกสาร

- 1.1 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูล หลักฐาน และเอกสาร จากบัตรเนื้อหา และสื่อประกอบการเรียนของชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 : ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัย

ตอนที่ 2 : ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

ตอนที่ 3 : ระบบเงินตราและภาษีสมัยสุโขทัย

1.2 เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูล หลักฐาน และเอกสาร จากบัตรเนื้อหา เรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนปฏิบัติตามคำสั่งจากบัตรกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 : ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัย

บัตรกิจกรรมที่ 14 เศรษฐกิจไทยในอดีต

บัตรกิจกรรมที่ 15 เศรษฐกิจนั้น สำคัญที่ปัจจัย

ตอนที่ 2 : ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

บัตรกิจกรรมที่ 16 อาชีพไทยในศิลาจารึก

บัตรกิจกรรมที่ 17 ช่วยบอกสักนิด คิดเพิ่มเติม

บัตรกิจกรรมที่ 18 ถามตอบ รอบรู้

ตอนที่ 3 : ระบบเงินตราและภาษีสมัยสุโขทัย

บัตรกิจกรรมที่ 19 บอกกันหน่อย

หมายเหตุ

- นักเรียนทุกกลุ่มจะเริ่มปฏิบัติกิจกรรมพร้อมกันโดยใช้เวลา 30 นาที โดยครูต้องควบคุมดูแลและให้คำแนะนำแก่นักเรียนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง

- ผลงานที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว ถือเป็นผลงานของกลุ่ม

- ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม เก็บผลงานใส่แฟ้มสะสมงานกลุ่มไว้

ขั้นที่ 2 การพิจารณาข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูลอดีตกับปัจจุบัน

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาข้อมูล หลักฐาน และเอกสาร อย่างย่อ ๆ ลงในบัตรบันทึกข้อมูล

2.2 ครูนำสไลด์เกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจของทวีปเอเชีย (Slide หมายเลข 001) มาฉายให้นักเรียนดู

2.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูล หลักฐาน และเอกสาร ที่มีอยู่มาศึกษา เปรียบเทียบกับปัจจุบันว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพเศรษฐกิจโดยทั่ว ๆ ไปในสมัยสุโขทัยกับปัจจุบัน

ประเด็นที่ 2 ปัญหาทางเศรษฐกิจสมัยสุโขทัยกับปัจจุบัน พร้อมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหา

ขั้นที่ 3 แสดงผลการศึกษายภายในกลุ่มย่อย

3.1 ครูให้นักเรียนแต่ละคนนำข้อมูลของกลุ่มมาฝึกสร้างแผนผังความคิดรวบยอด โดยให้นักเรียนทำลงในบัตรบันทึกข้อมูล เพื่อเก็บไว้เป็นผลงานของตนเอง

3.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มตัดสินใจเลือกวิธีการสร้างแผนผังความคิดรวบยอดเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ศึกษาและคิดว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพื่อเป็นผลงานของกลุ่ม

ขั้นที่ 4 วางแผนการนำเสนอผลการศึกษาต่อชั้นเรียน

4.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลที่ได้ศึกษามาทั้งหมด มาร่วมกันวางแผนการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน (โดยครูให้อิสระกับนักเรียนในการนำเสนอผลงาน)

4.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

4.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มตรวจสอบความถูกต้อง

4.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันประเมินผลการทำงานของกลุ่มตนเอง ตามแบบประเมินกระบวนการทำงานของนักเรียน

ขั้นที่ 5 แสดงผลการศึกษาต่อชั้นเรียน

5.1 ครูให้ประธานกลุ่มออกมาจับฉลากที่ครูเตรียมไว้ เพื่อแสดงว่ากลุ่มใดจะเป็นผู้นำเสนองานก่อน-หลัง

5.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน พร้อมทั้งนำเสนอผลการประเมินการทำงานของกลุ่มตน ตามแบบประเมินกระบวนการทำงานของนักเรียน

5.3 ขณะที่มีการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันประเมินผลการนำเสนอผลงานของกลุ่มนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร เหมือนกันหรือแตกต่างจากกลุ่มของตนเองอย่างไร

5.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันซักถามข้อสงสัย เสนอแนะและแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งคิดข้อคำถามกลุ่มละ 1 ข้อ

ขั้นสรุป

1. เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอผลงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

2. ครูพิจารณาผลการปฏิบัติงานของนักเรียนแต่ละกลุ่มว่ามีลักษณะอย่างไร คิดว่าวิธีการนำเสนอผลงานของกลุ่มใดเป็นวิธีที่ดีที่สุด

3. ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยบัตรกิจกรรมที่ 14-19 (ครูมอบรางวัลให้สำหรับกลุ่มที่ปฏิบัติได้ถูกต้องมากที่สุด และให้การเสริมแรงสำหรับกลุ่มที่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง)

4. ครุณำบัตรสรูปความรู้อำชูดการสอนชูดนี้ มาสรูปใหนักเรียนฟัง อิกครั้งหนึ่ง
5. ใหนักเรียนแต่ละคนสรูปความรู้อัดลงในบัตรบันทึกข้อมูล เพื่อเก็บไว้เป็นผลงาน

ของตนเอง

ขันทดสอบหลังเรียน

1. ครุใหนักเรียนทำแบบฝึกหัดอำชูดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย จำนวน 10 ช้อ เป็นรายบุคคล
2. เมื่อนักเรียนทำแบบฝึกหัดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครุและนักเรียนร่วมกันเฉลยและตรวจคำตอบ พร้อมทั้งนำผลคะแนนที่ได้ไปเปรียบเทียบกับการทดสอบก่อนเรียน

สื่อการเรียนการสอน

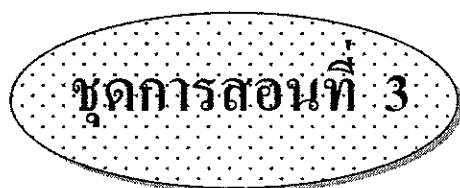
1. นกหวีด
2. แผนภูมิแสดงจุดประสงค์การเรียนรู้
3. วิดีทัศน์เกี่ยวกับไทยและความเป็นอยู่ของคนไทย (VDO หมายเลข 03)
4. สไลด์เกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจของทวีปเอเชีย (Slide หมายเลข 001)
5. บัตรชี้แจงใหนักเรียน
6. บัตรเนื้อหา แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 : ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัย
 - ตอนที่ 2 : ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย
 - ตอนที่ 3 : ระบบเงินตราและภาษีสมัยสุโขทัย
7. บัตรกิจกรรม ประกอบด้วย
 - บัตรกิจกรรมที่ 14 เศรษฐกิจไทยในอดีต
 - บัตรกิจกรรมที่ 15 เศรษฐกิจนั้น สำคัญที่ปัจจัย
 - บัตรกิจกรรมที่ 16 อาชีพไทยในศึลาจารึก
 - บัตรกิจกรรมที่ 17 ช่วยบอกสักนิด คิดเต็มเต็ม
 - บัตรกิจกรรมที่ 18 ถาถามตอบ รอบรู้
 - บัตรกิจกรรมที่ 19 บอกกันหน่อย
8. บัตรสรูปความรู้
9. บัตรบันทึกข้อมูล
10. เอกสารชุดอาชีพของฉัน เจ้าด้วน้อย
11. แฟ้มสะสมงานกลุ่ม
12. แบบประเมินกระบวนการทำงานของนักเรียน

13. แบบประเมินการรายงานหน้าชั้นเรียน
14. แบบฝึกหัดประจำชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย
15. กระดาษคำตอบ

การประเมินผลการเรียนของนักเรียน

1. สังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียน ดังนี้
 - 1.1 ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม
 - 1.2 การซักถาม ตอบคำถาม
 - 1.3 การแสดงความคิดเห็น
 - 1.4 การนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน
2. ตรวจสอบผลงาน
 - 2.1 รายบุคคล
 - 2.1.1 แบบฝึกหัดประจำชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย
 - 2.1.2 บัตรบันทึกข้อมูล ได้แก่
 - การสร้างแผนผังความคิดรวบยอด
 - การสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียน
 - 2.2 งานกลุ่ม
 - 2.2.1 แบบประเมินกระบวนการทำงานของนักเรียน
 - 2.2.2 แบบประเมินการรายงานหน้าชั้นเรียน
 - 2.2.3 บัตรกิจกรรมที่ 14-19
 - 2.2.4 บัตรบันทึกข้อมูล ได้แก่
 - การสรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษาข้อมูล หลักฐาน และเอกสาร
 - การเปรียบเทียบข้อมูลอดีตกับปัจจุบัน
 - การสร้างแผนผังความคิดรวบยอด
 - ผลงานที่นำมาเสนอหน้าชั้นเรียน

คู่มือนักเรียน

เรื่อง
เศรษฐกิจสังคมสุขภาพที่ยั่งยืน

คู่มือนักเรียน

ชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

ชุดการสอนวิชาสังคมศึกษา ชุดที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วย

1. คำชี้แจงสำหรับนักเรียน
2. เอกสารและอุปกรณ์ประกอบการเรียน ดังนี้
 - 2.1 บัตรเนื้อหา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 : ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัย
 - ตอนที่ 2 : ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย
 - ตอนที่ 3 : ระบบเงินตราและภาษีสมัยสุโขทัย
 - 2.2 บัตรกิจกรรม ประกอบด้วย
 - บัตรกิจกรรมที่ 14 เศรษฐกิจไทยในอดีต
 - บัตรกิจกรรมที่ 15 เศรษฐกิจนั้น ลำคัญที่ปัจจัย
 - บัตรกิจกรรมที่ 16 อาชีพไทยในศิลาจารึก
 - บัตรกิจกรรมที่ 17 ช่วยบอกลักษณะ คิดเพิ่มเติม
 - บัตรกิจกรรมที่ 18 ถามตอบ รอบรู้
 - บัตรกิจกรรมที่ 19 บอกกันหน่อย
 - 2.3 บัตรสรุปความรู้
 - 2.4 บัตรตำแหน่ง-หน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม
 - 2.5 บัตรบันทึกข้อมูล
 - 2.6 แฟ้มสะสมงานกลุ่ม
 - 2.7 แบบฝึกหัดประจำชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย
 - 2.8 กระดาษคำตอบ
 - 2.9 แบบประเมินกระบวนการทำงานของนักเรียน
 - 2.10 แบบประเมินการรายงานหน้าชั้นเรียน

คำชี้แจงเพิ่มเติมสำหรับนักเรียน

ชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

คำแนะนำสำหรับนักเรียน

ก่อนเรียน

1. ตรวจสอบเอกสารให้ครบถ้วน
2. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาเอกสารที่ได้รับทุกชิ้น
3. พยายามตอบคำถามและปฏิบัติกิจกรรมอย่างสุดความสามารถคำถามที่ปรากฏไว้ในชุดการสอนไม่ใช่ข้อสอบ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

ขณะเรียน

1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้ข้อสอบแบบฝึกหัดประจำชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย จำนวน 10 ข้อ
2. จุดประสงค์ของชุดการสอน เมื่อนักเรียนเรียนจบบทเรียนนี้แล้ว นักเรียนสามารถ
 - 2.1 วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อลักษณะทางเศรษฐกิจของกรุงสุโขทัยได้ (กระบวนการคิดวิจารณ์)
 - 2.2 อธิบายลักษณะทางเศรษฐกิจที่สำคัญของกรุงสุโขทัยได้ (กระบวนการเรียน ความรู้ ความเข้าใจ)
 - 2.3 ระบุความสัมพันธ์ด้านการค้าระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับต่างประเทศได้ (กระบวนการสร้างเจตคติ)
 - 2.4 อภิปรายถึงระบบเงินตราและภาษีที่ใช้ในสมัยสุโขทัยได้ (กระบวนการเรียน ความรู้ ความเข้าใจ)
 - 2.5 ทำงานเป็นกลุ่มได้
3. นักเรียนช่วยกันจัดชั้นเรียนให้เป็นกลุ่ม 6 กลุ่ม
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มกำหนดบทบาทให้สมาชิกในกลุ่มทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่ในขณะที่ได้รับบทบาทต่าง ๆ ดังนี้

ประธาน	ทำหน้าที่	วางแผนการดำเนินงาน แบ่งงานให้สมาชิกควบคุมการทำงานของสมาชิกภายในกลุ่มให้สำเร็จ
เลขานุการ	ทำหน้าที่	จดบันทึกการวางแผนการดำเนินงาน การอภิปรายในกลุ่ม รวบรวมและสรุปเรื่องที่ศึกษาค้นคว้า

ผู้ประเมินผลการทำงาน ทำหน้าที่ ประเมินผลการทำงานกลุ่มที่ออกมา
นำเสนอผลการศึกษาน้ำชั้นเรียน
ผู้ตรวจสอบ ทำหน้าที่ ตรวจสอบสมาชิกภายในกลุ่ม ตั้งคำถาม 1 ข้อ
จากกลุ่มที่ออกไปรายงาน
ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ ทำหน้าที่ กอຍให้กำลังใจและกระตุ้นเตือนสมาชิก
ให้ทำงานตามขั้นตอนการดำเนินงานและควบคุมเวลา
ที่กลุ่มกำหนด

5. ประธานกลุ่มแจกเอกสารที่ได้รับให้แก่สมาชิก
6. สมาชิกแต่ละกลุ่มอ่านเอกสารที่ได้รับทุกชิ้น
7. ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมอย่างจริงจังและไม่ชักชวนเพื่อนคุย เพราะแต่ละกิจกรรม

มีเวลาปฏิบัติอย่างจำกัด

8. นักเรียนทุกกลุ่มเริ่มปฏิบัติกิจกรรมตามคำสั่งจากบัตรกิจกรรมต่าง ๆ ตามลำดับ
ดังต่อไปนี้

8.1 ศึกษาข้อมูล หลักฐาน และเอกสาร จากบัตรเนื้อหา ซึ่งแบ่งออกเป็น
3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 : ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัย

ตอนที่ 2 : ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

ตอนที่ 3 : ระบบเงินตราและภาษีสมัยสุโขทัย

8.2 ปฏิบัติตามคำสั่งจากบัตรกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 : ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัย

บัตรกิจกรรมที่ 14 เศรษฐกิจไทยในอดีต

บัตรกิจกรรมที่ 15 เศรษฐกิจนั้น สำคัญที่ปัจจัย

ตอนที่ 2 : ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

บัตรกิจกรรมที่ 16 อาชีพไทยในศิลาจารึก

บัตรกิจกรรมที่ 17 ช่วยบอกสักนิด คิดเต็มเต็ม

บัตรกิจกรรมที่ 18 ถามตอบ รอบรู้

ตอนที่ 3 : ระบบเงินตราและภาษีสมัยสุโขทัย

บัตรกิจกรรมที่ 19 บอกกันหน่อย

8.3 สรุปเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาข้อมูล หลักฐาน และเอกสาร

8.4 เปรียบเทียบข้อมูลในอดีตกับปัจจุบัน

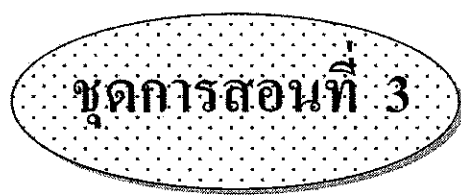
- 8.5 ฝึกสร้างแผนผังความคิดรวบยอด
- 8.6 รวบรวมข้อมูลที่ได้อ่านที่ลงในบัตรบันทึกข้อมูล
- 8.7 ทุกกลุ่มประเมินผลการทำงานของกลุ่มตน ตามแบบประเมินกระบวนการทำงานของนักเรียน

- 8.8 แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนและเสนอผลการทำงานกลุ่ม
- 8.9 แต่ละกลุ่มประเมินการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนของกลุ่มอื่น
- 8.10 แต่ละกลุ่มตั้งคำถาม 1 ข้อ
- 8.11 นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันสรุปบทเรียน
- 8.12 เมื่อนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้เก็บเอกสารและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เรียบร้อย ถ้าหากมีสิ่งใดชำรุดเสียหาย ควรแจ้งให้ครูผู้สอนทราบทันที

หลังเรียน

- ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน

บัตรเนื้อหา

เรื่อง
เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

บัตรเนื้อหา
ชุดการสอนที่ 3
เรื่อง
เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

ชุดการสอนที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย
แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 : ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัย
- ตอนที่ 2 : ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย
- ตอนที่ 3 : ระบบเงินตรา และ ภาษีสมัยสุโขทัย

ตอนที่ 1 : ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะเศรษฐกิจของสุโขทัย

ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะทางเศรษฐกิจของกรุงสุโขทัย

การพิจารณาถึงสภาพเศรษฐกิจของอาณาจักรสุโขทัยนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมของสุโขทัยว่ามีผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจของสุโขทัยอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจถึงผลทางเศรษฐกิจที่จะเกิดตามมา

ปัจจัยที่เอื้อต่อลักษณะเศรษฐกิจของอาณาจักรสุโขทัย มีดังนี้

1. ที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ของอาณาจักรสุโขทัยส่วนใหญ่ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกเพราะบางส่วนเป็นพื้นที่ที่เป็นแอ่ง ทำให้เกิดน้ำท่วมนองอยู่ทั่วไป และมีหนองบึงมาก พื้นที่ที่เหมาะสมจะทำการเกษตรมีแห่งเดียว คือ พื้นที่ที่ครอบคลุมบริเวณเมืองสองแคว (พิษณุโลก) ส่วนมากที่มีลำน้ำขนาดใหญ่ไหลผ่านถึง 3 สาย คือ ลำน้ำปิง ผ่านเมืองตากและชากงราว (กำแพงเพชร) ลำน้ำยมผ่านสุโขทัยและศรีสัชนาลัย ลำน้ำน่าน ผ่านทุ่งยั้ง (อุตรดิตถ์) สองแคว และสระหลวง (พิจิตร) ลำน้ำทั้ง 3 สายนี้น่าจะเป็นแหล่งน้ำที่ช่วยให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ต่อการทำการเกษตร แต่ความเป็นจริงแล้วลำน้ำทั้งสามสายกลับมีสภาพน้ำน้อยในหน้าแล้ง และในฤดูน้ำหลากน้ำก็ไหลท่วมทั้ง 2 ฝากฝั่ง ทำให้ไม่เหมาะแก่การทำนา อย่างไรก็ตาม ทางอาณาจักรสุโขทัยก็พยายามที่จะแก้ไขปัญหาลำน้ำนี้ด้วยการจัดระบบชลประทานเข้าช่วย โดยมีการสร้างทำนบกักเก็บน้ำหรือสร้างคันกั้นน้ำ และตระพังรอบ ๆ บริเวณกรุงสุโขทัย หัวเมืองสำคัญและแหล่งเพาะปลูกสำคัญของอาณาจักร ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาสภาพพื้นดินไม่สมบูรณ์และการขาดแคลนน้ำได้พอสมควร

สำหรับพืชที่ปลูกมากและมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของสุโขทัย ได้แก่ ข้าว ซึ่งมีความสำคัญที่สุดและพืชอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ มะพร้าว มะม่วง หอม พลูด และพืชจำพวกอื่น ๆ อีก โดยที่พืชเหล่านี้ถ้าหากเหลือจากความต้องการในครอบครัวก็จะนำไปขายในตลาดที่เรียกว่า “ตลาดปสาน”

2. ดินฟ้าอากาศ หนาวร้อน ร้อนจัด ฤดูฝนมีฝนตกชุก ฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัด จากลักษณะธรรมชาติดังกล่าวนี้ ทำให้สุโขทัยมีความอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว และมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก

3. ที่ตั้งของสุโขทัย เป็นชุมชนที่มีลำน้ำไหลผ่านออกไปสู่ทะเลที่อ่าวไทย นอกจากนี้ยังเป็นจุดเชื่อมหัวเมืองทางตอนเหนือกับตอนใต้ได้สะดวก ทำให้สามารถเป็นศูนย์กลางการค้าทั้งทางบกและทางน้ำได้เป็นอย่างดี

4. ความสามารถของผู้นำ พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัยที่ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการเกษตร ทรงทำนุบำรุงโดยส่งเสริมด้วยวิธีการต่าง ๆ (กมล ทองธรรมชาติ และคณะ, 2543, หน้า 230-234) ที่สำคัญ คือ

4.1 การให้กรรมสิทธิ์ที่ดิน เมื่อประชาชนหักร้างถางพง ปลูกพันธุ์พืชทำมาหากินในที่ดินแห่งใด ให้ที่ดินนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้นั้น และเมื่อเจ้าของตายก็ให้ตกเป็นของลูกหลานสืบต่อไป ทำให้ประชาชนมีกำลังใจในการประกอบอาชีพ ซึ่งปรากฏตามศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ดังนี้

.....หมากขามก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างได้ไว้แก่มัน.....

.....ผู้ใดแล้ล้มตายหายกว่า.....ป่าหมากป่าพลูพ่อเชื่อมั่น ไว้แก่ลูกมันสิ้น...

4.2 การพัฒนาทางการเกษตร สุโขทัยได้นำระบบชลประทานมาช่วยในการเกษตร เช่น มีการสร้างเขื่อน สร้างทำนบ ขุดคลอง เพื่อกักเก็บ กั้น และส่งน้ำไปใช้ในการเพาะปลูกที่ศิลาจารึกยกมา กล่าวคือ สรีดภงส์ หรือ ทำนบพระร่วง จัดเป็นเขื่อนที่สร้างขึ้นจากดินเพื่อการชลประทาน แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางวิทยาการการพัฒนาระบบน้ำ การสร้างตระพังเก็บน้ำและเหมืองฝาย ตั้งแต่ศรีสัชนาลัยผ่านสุโขทัยไปถึงกำแพงเพชร เป็นการใช้แรงงานคนเป็นหลัก จัดว่าเป็นความร่วมมือร่วมใจของคนไทยอย่างดี ยิ่งทำให้บริเวณดังกล่าวใช้เพาะปลูกได้ผลดี นอกจากพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์แล้ว ประชาชนในอาณาจักรสุโขทัยยังมีความขยันหมั่นเพียร ยึดมั่นในหลักของพระพุทธศาสนา ไม่เบียดเบียนกัน มีความสามัคคีปรองดองกัน จึงทำให้เศรษฐกิจของสุโขทัยเจริญก้าวหน้า ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (ประเสริฐ วิทยารัฐ และคณะ, 2537, หน้า 124)

ส่วนบริเวณนอกเมืองและบริเวณใกล้เคียงได้สร้างแนวคันดินขนาดใหญ่เป็นแนวยาวตั้งแต่เมืองศรีสัชนาลัย สุโขทัยจนถึงเมืองกำแพงเพชรเรียกว่า ถนนพระร่วง นอกจากจะใช้ประโยชน์เป็นเส้นทางคมนาคมทางบกแล้ว แนวถนนพระร่วงนี้ยังมีลำเหมืองฝายชอกแยกไปในพื้นดิน ทำหน้าที่เป็นคลองส่งน้ำทำให้มีพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง (ไพฑูรย์ พงสะบุตร และวิลาสวงศ์ พงสะบุตร, 2542, หน้า 49)

ตอนที่ 2 : ลักษณะเศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

พื้นฐานทางเศรษฐกิจสมัยสุโขทัยขึ้นอยู่กับอาชีพหลัก 3 ประการ คือ เกษตรกรรม
หัตถกรรม และการค้า

1. ด้านเกษตรกรรม

เนื่องด้วยสังคมของสุโขทัยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ
ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ทำกันในบริเวณที่ราบอันกว้างใหญ่ ได้แก่ บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง
แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน อันเป็นแหล่งที่มีปลาจำนวนมากชนิดอาศัยอยู่ ส่วนด้านการเพาะปลูก
ในสุโขทัยมีผลผลิตที่ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร มีเพียงพอกินพอใช้เท่านั้น เนื่องจากมีเนื้อที่เพาะปลูก
อย่างจำกัด เมื่อถึงฤดูน้ำหลากจะมีน้ำท่วมโดยน้ำจากหุบเขาจะไหลลงมาด้วยความแรงมาก พอถึง
ฤดูแล้งน้ำจะแห้งขอด นอกจากนั้นดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย ไม่อุ้มน้ำ

ผู้ปกครองกรุงสุโขทัยดำเนินนโยบายการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการชลประทาน เพื่อเก็บน้ำไว้ภายในหุบเขา และควบคุมน้ำที่ไหลบ่าจากหุบเขา
โดยให้ไหลไปตามทางที่ทำไว้ โดยการ

- ขุดสระขนาดใหญ่ (ตระพัง) ขึ้นภายในตัวเมือง เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้อย่างเพียงพอ
เช่น ตระพังเงิน, ตระพังทอง

- สร้างเขื่อนสรีดภงส์หรือทำนบพระร่วง เขื่อนนี้เป็นเขื่อนดินขนาดใหญ่ สร้างขึ้น
เพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำ โดยใช้เก็บน้ำบริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ของสุโขทัย

- ถนนพระร่วง เป็นแนวคันดินใหญ่ตั้งแต่เมืองนครชุมถึงเมืองสุโขทัยไปจนถึงเมือง
ศรีสัชนาลัย นอกจากจะมีประโยชน์ทางการคมนาคมแล้ว ยังใช้ในการชลประทานเก็บกักน้ำ
และความชุ่มชื้นจากหุบเขาไว้ มีคลองซอยแยกออกไป ทำให้ตามแนวถนนพระร่วงเป็นแหล่ง
ปลูกข้าว และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชน

ด้านการเพาะปลูก ผู้ปกครองสุโขทัยได้สร้างขวัญและความมีกำลังใจแก่ประชาชน
ในการประกอบอาชีพโดยการมอบที่ดินในการทำการเกษตร ทรัพย์สินที่ได้รับมอบสามารถ
ตกทอดไปจนถึงลูกหลาน

ด้านการเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากสัตว์เลี้ยงในสุโขทัยมีอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากใช้เป็น
อาหาร ใช้ด้านแรงงานแล้ว ยังมีการเลี้ยงไว้ขาย รัฐบาลได้สนับสนุนส่งเสริมโดยไม่เก็บภาษี
การค้า

2. หัตถกรรม

หัตถกรรมที่สำคัญในสุโขทัย มีดังนี้

งานหัตถกรรมที่ผลิตขึ้นเพื่อเป็นสินค้าภายในสุโขทัย	งานหัตถกรรมที่ผลิตขึ้นเพื่อเป็นสินค้าออก
ส่วนใหญ่เป็นสินค้าพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ เสียม จอบ ขวาน มีด และของใช้อื่น ๆ เช่น การทอผ้า, ตะกร้า, ชะลอม, กระบุง นอกจากนี้ยังมีงานเกี่ยวกับการก่อสร้างและผลิตวัสดุที่ใช้ประกอบในการก่อสร้าง อันได้แก่ กระเบื้อง ศิลานาง, อิฐ	ที่สำคัญได้แก่ การผลิตเครื่องปั้นดินเผา หรือเครื่องสังคโลก สิ่งที่ผลิตขึ้น ได้แก่ ถ้วยชาม กระปุกทรงน้ำเต้า โถ และไหชนิดมีฝาปิด ครั้งแรกวิธีการเคลือบสีจะใช้สีน้ำตาลเพียงสีเดียว ต่อมาได้รับเทคนิคจากช่างจีน จึงได้มีการเคลือบด้วยน้ำยาเป็นสีต่าง ๆ เช่น สีเขียวไข่กา และสีขาวนวล

นักโบราณคดีได้ขุดพบซากเตาเผาและแหล่งผลิตสังคโลกที่สำคัญอยู่ที่กรุงสุโขทัยและเมืองศรีสัชนาลัย เตาที่ใช้เผามีชื่อเรียกว่า เตาทุเรียง นอกจากนี้ยังพบว่าผลผลิตจากสังคโลกบริเวณเมืองศรีสัชนาลัยมีขนาดกระทัดรัด ดินที่ใช้ปั้นและเผาจะมีเนื้อละเอียด เคลือบด้วยสีที่สวยงาม นับว่ามีคุณภาพที่ดีกว่าเมืองสุโขทัย

เครื่องสังคโลกที่ผลิตขึ้นในสุโขทัยและเมืองศรีสัชนาลัย นอกจากจะใช้เป็นเครื่องอุปโภคภายในสุโขทัยแล้ว ยังช่วยขายเป็นสินค้าออกให้แก่ต่างประเทศอีกด้วย (มาถัยวรรณพานิช และคณะ, 2537, หน้า 193-195)

การผลิตเครื่องสังคโลกในสมัยสุโขทัย นอกจากจะผลิตไว้ใช้เองในราชอาณาจักรแล้วยังได้ส่งไปขายยังต่างประเทศ เป็นสินค้าออกที่ทำรายได้ให้ประเทศอย่างหนึ่ง ประเทศที่รับซื้อเครื่องสังคโลกจากสุโขทัยมีหลายประเทศ เช่น มลายู ชวา และฟิลิปปินส์ เป็นต้น

3. การค้าขาย

สมัยสุโขทัยเป็นการค้าแบบเสรี โดยไม่จำกัดชนิดของสินค้าและไม่ต้องเสียภาษีผ่านด่านที่เรียกว่า “จังกอบ” เป็นผลให้มีพ่อค้าต่างเมืองสนใจเข้ามาค้าขายมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของสุโขทัยเจริญรุ่งเรือง ดังปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า

...เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง...เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลู่ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้าง ค้า ใครจักใคร่ค้าม้า ค้า ใครจักใคร่เงินค้ำทอง ค้า ไพร่ฟ้าหน้าใส...

3.1 การค้าขายในประเทศ

เนื่องด้วยชุมชนต่าง ๆ ของอาณาจักรสุโขทัยตั้งอยู่ตามลำน้ำ จึงมีการติดต่อกันโดยอาศัยเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ

ทางบก มีทางเดินหรือถนนขนาดเล็ก เชื่อมต่อระหว่างเมือง มีทั้งในกลุ่มเมืองใกล้เคียงเมืองสุโขทัยเก่า และทางเหนือขึ้นไป และในแถบริมฝั่งทะเลจากจังหวัดชุมพรลงไป

ทางน้ำ ใกล้เมืองสุโขทัยมีทางน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน แม่น้ำปิง และสาขาของแม่น้ำเหล่านี้ ปรากฏหลักฐานตามเมืองต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งใกล้แม่น้ำ และสาขาของแม่น้ำเหล่านี้ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ สมัยสุโขทัยปรากฏอยู่ เช่น เมืองนครชุม เมืองกำแพงเพชร เมืองตาก เมืองพระบางในกลุ่มแม่น้ำปิง เมืองบางพานในกลุ่มแม่น้ำยม เมืองทุ่งยั้ง และเมืองฝางในกลุ่มแม่น้ำน่าน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการติดต่อค้าขายระหว่างเมืองต่าง ๆ จะมีทั้งทางบกและทางน้ำ แต่ส่วนมากมักใช้เส้นทางบก เพราะสามารถเดินทางได้สะดวกโดยใช้ถนน ถนนสำคัญ คือ ถนนพระร่วง ซึ่งมี 2 สาย คือ สายเหนือ จากสุโขทัยถึงเมืองศรีสัชนาลัย และสายใต้ จากสุโขทัยถึงเมืองกำแพงเพชร ถนนนี้มีขนาดกว้างเพียงพอที่กองคาราวานจะนำสินค้าผ่าน และแวะแลกเปลี่ยนสินค้ากันได้สะดวก นอกจากนี้บนเส้นทางสายนี้ยังมีการขุดตระพังขนาดใหญ่ มีการสร้างบ่อน้ำกรุด้วยอิฐขนาดพอเหมาะอยู่ทั่วไป เพื่อเก็บน้ำไว้กินไว้ใช้เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาค้าขายทั้งหลาย ซึ่งอาจต้องมีผู้หญิง เด็ก และสัตว์พาหนะติดตามมาด้วย ทั้งนี้ก็เป็นการชักชวนให้ผู้คนมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน ตามหลักฐานปรากฏว่ามีชุมชนกระจายกันอยู่ตามถนนสายนี้ การจัดทำเล้าขายนี้ น่าจะทำได้ในการเก็บภาษีที่ย่านตลาดซึ่งเป็นแหล่งซื้อขายสินค้า

3.2 การค้าขายกับต่างประเทศ

สมัยสุโขทัยมีการค้าขายกับต่างประเทศหลายประเทศด้วยกัน เช่น จีน ญี่ปุ่น มลายู ชวา บอร์เนียว ฟิลิปปินส์ อินเดีย ลังกา อิหร่าน และอาหรับชาติอื่น ๆ โดยใช้เส้นทางในการติดต่อค้าขาย ดังนี้

ทางบก มีเส้นทางที่สำคัญ 3 เส้นทาง ได้แก่

1. เส้นทางสุโขทัย-เมาะตะมะ จากสุโขทัยไปตามถนนพระร่วงถึงเมืองกำแพงเพชร จากนั้นมีเส้นทางผ่านเมืองตาก ตัดออกช่องเขาที่แม่สอด ผ่านเมืองเมียวดีไปยังเมืองเมาะตะมะ
2. เส้นทางสุโขทัย-ตะนาวศรี จากสุโขทัยผ่านเมืองเพชรบุรี เมืองกุยบุรี เมืองมะริด จนถึงเมืองตะนาวศรี

3. เส้นทางสุโขทัย-เชียงใหม่ จากสุโขทัยผ่านเมืองตาก เมืองลำพูน จนถึงเมืองเชียงใหม่ ทางน้ำ มีเส้นทางแม่น้ำ คือ แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งไหลลงสู่อ่าวไทยสามแห่ง ทำให้การลำเลียงสินค้าไปต่างประเทศมีหลายทาง (แม่น้ำแม่กลองนี้อยู่ไม่ไกลจากเพชรบุรี ซึ่งเป็นเมืองท่าสำคัญในสมัยนั้น)

การคมนาคมทางน้ำได้ประจวบคีรีขันธ์ลงไป เป็นการคมนาคมริมฝั่งทะเลและแม่น้ำ ลำคลอง ทั้งสายสั้น สายยาว ที่ขนานกับฝั่งไปถึงสงขลา ปัตตานี

อาณาจักรสุโขทัยทำหน้าที่เป็นตลาดกลางขนถ่าย สินค้าจากดินแดนของเมืองที่ตั้งอยู่นอกเส้นทาง โดยรับและส่งต่อไปยังเมืองชายทะเลที่ต้องการสินค้า สินค้าที่มีการแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าออก ได้แก่ เครื่องสังคโลก ผลิตผลจากการเกษตร และของป่า มีหนังสัตว์ ไม้ฝาง ไม้กฤษณา งาช้าง นอแรด และของป่าอื่น ๆ ส่วนสินค้าเข้า ได้แก่ ผ้าแพร ผ้าไหม ผ้าว่วน เครื่องเหล็ก และอาวุธต่าง ๆ (ประเสริฐ วิทยารัฐ และคณะ, 2537, หน้า 128-130)

ตอนที่ 3 : ระบบเงินตราและภาษีสมัยสุโขทัย

ระบบเงินตราสมัยสุโขทัย

การนำระบบเงินตรามาใช้ มีส่วนช่วยระบบเศรษฐกิจให้ดีขึ้น เป็นการจูงใจให้ประชาชนประกอบอาชีพ เพื่อจะได้มีทรัพย์สินเป็นของตนเอง ด้วยเหตุที่สุโขทัยมีแร่ธาตุหลายชนิด เช่น เงิน ทอง ดีบุก เหล็ก จึงมีการนำแร่เงินมาใช้ในการทำเงินตราที่เรียกว่า เงินพดด้วง ซึ่งทำมาจากโลหะ เงินกับเบ็ญหอย และเป็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนให้คล่องขึ้น

เงินพดด้วง มีตราข้าง ตราราชสีห์ และตราราชวัตร เป็นสัญลักษณ์ไม่มีอักษรบอกนามเมือง มีขนาดตั้งแต่ 1 บาท ไปจนถึง 4 บาท แบ่งออกเป็น สลึง บาท และตำลึง (เงินตราที่มีค่าน้อยที่สุด คือ เบ็ญ ทำจากหอย เรียกว่า เบ็ญหอย)

การมีเงินตราใช้เป็นตัวกลางแลกเปลี่ยน ทำให้สะดวกต่อการชำระหนี้ในการซื้อขาย และการชำระหนี้ จึงมีการกระจายสินค้าอย่างกว้างขวาง ทำให้การค้าขายตัว พ่อค้าได้รับความสะดวก สามารถใช้เงินพดด้วงซื้อสินค้าราคาแพงได้สะดวกขึ้น (ประเสริฐ วิทยารัฐ และคณะ, 2537, หน้า 130)

การเก็บภาษีอากร

ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ระบุว่า กรุงสุโขทัยไม่มีการเก็บภาษีผ่านด่าน (ภาษีจกอบ) จากบรรดาพ่อค้าทั้งหลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าต้องการให้เกิดการขยายตัวทางการค้า และเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภค ส่วนภาษีอื่น ๆ ที่มีใช้ ภาษีจกอบ เช่น ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ภาษีรายได้จากการค้า ภาษีค่านา ฯลฯ สันนิษฐานว่าก็คงจะมีการเก็บตามปกติ เพื่อสำหรับเอาไว้ใช้ประโยชน์ในราชการแผ่นดิน เพราะถ้าไม่เก็บเลย ท้องพระคลังก็คงไม่มีเงินเพียงพอที่จะใช้จ่ายในราชการ (กมล ทองธรรมชาติ และคณะ, 2543, หน้า 234)

ประเภทของภาษี แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

- จกอบ คือ ภาษีที่เก็บจากค่าผ่านด่านขนอนทั้งทางบกและทางน้ำ โดยอาจเก็บเป็นเงินหรือสินค้า ตามขนาดของยานพาหนะที่บรรทุกสินค้าเข้ามา
- อากร คือ ภาษีที่เก็บจากผลประโยชน์ที่ราษฎรทำมาหากิน เช่น ทำนา ทำสวน และภาษีที่เก็บจากการให้สิทธิทำการต่าง ๆ เช่น เปิดบ่อนเล่นการพนัน การดื่มกลั่นสุรา
- ส่วย คือ เงินหรือสิ่งของที่ราษฎรยินยอมให้ไพร่ส่งเข้ามาเป็นส่วยแทนการถูกเกณฑ์แรงงาน
- ฤชา คือ เงินค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากการให้บริการ เช่น การออกหนังสือสำคัญเกี่ยวกับที่ดิน หรือเงินค่าปรับต่าง ๆ (กฤษณา วิเชียรแสง, 2543, หน้า 54)

บัตรกิจกรรม

ชุดการสอนที่ 3

เรื่อง
เศรษฐกิจสมัยสุโขทัย

ป้ตรีกรรรมที่ 14 ตรีกรรรมไทยในอดีต

ให้เขียนแปลความหมายของข้อความในลึกรรรมที่ก้หนดให้

๑

.....เมื่อข้พ้อขุนรรม-
ค้แห่ง เมืองสุโขทัยนี้ดี
ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว.....

Blank writing area with horizontal lines for transcription.

๒

.....มีป่าหมาก ป่าพลู
มีไรรมีนา มีถีนถาน มีบ้าน
ใหญ่ บ้านเล็ก มีป่าม่วง
มีป่าขาม ดุงมดงแกล้ง....

Blank writing area with horizontal lines for transcription.

๓

.....เมื่อข้พ้อขุนรรม-
ค้แห่ง..... เจ้าเมืองบ่เอา
จกอบในไพร่ลู้ทั้ง เพื่อนจุง
ว้ไปค้่า ซีม้่าไปขาย
ใครจักใครค้่าข้างค้่า
ใครจักใครค้่าม้่าค้่า ใครจัก
ใครค้่าเวอนค้่าทองค้่า.....

Blank writing area with horizontal lines for transcription.

หน้ ๆ เก่งองเลย
ที่ต้ตเองต้รับ

บัตรกิจกรรมที่ 16

อาชีพไทยในศิลาจารึก

ให้บอกชื่ออาชีพในสมัยสุโขทัย จากข้อความในศิลาจารึก

๑

..... เพื่อนจูงวัวไปค้า ชีม้าไปขาย
ใครจักใครค้าช้างค้า ใครจักใครค้าม้าค้า

อาชีพ ได้แก่

๒

..... ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว

อาชีพ ได้แก่

๓

..... สร้างป่าหมาก ป่าพลู ทั่วเมืองนี้ ทุกแห่ง ป่าพร้าวก
ก็หลายในเมืองนี้ ป่าลางก็หลายในเมืองนี้ หมากม่วง
ก็หลายในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้

อาชีพ ได้แก่

ไชโย ! บอกชื่ออาชีพ
ถูกต้องเลย

ป้ตรกัฏกรรรมที่ 17

ช้ดยบฏกฏักกัณนด คฤตเตมเตม

ให้เลอ้กกัคำหรือช้ข้อความเตมลงน้ช้องว้างให้ถูกค้อง

ล้านนา	งาช้าง	เสรี	นครชุ้ม	น้าน
แร่เงินและแร่ทอง		ถนนพระว้าง		แม่เน้าเจ้าพระยา
โบราณสถานและโบราณวัตถุ				การเก็บภาษีการค้าผ่านด้าน
ผ้าทอและเครื่องเหล็ก				เครื่องเทศและเครื่องสังคโลก

- ๑) การค้าขายสมัยสุโขทัย เป็นการค้าแบบ
- ๒) ในสมัยพ้องขุนรามค้าแหงมหาราช ได้มีการส่งเสริมให้สุโขทัยเป็นศูนย์กลางการค้าขาย จึ้งยกเว้น
- ๓) สิ้นค้าที่ชาวสุโขทัยทำการค้าขาย ค้ือ
- ๔) เส้นทางการค้าขายทางบกในสมัยสุโขทัย ค้ือ
- ๕) หลักฐานที่ปรากฏว่า มีการค้าขายระหว่างสุโขทัยกับเมืองต่าง ๆ ค้ือ
- ๖) เมืองที่ค้ันพบหลักฐานการค้าขายระหว่างสุโขทัยในสมัยพ้องขุนรามค้าแหง ค้ือ
- ๗) อาณาจักรที่ทำการค้าขายกับสุโขทัยในสมัยพ้องขุนรามค้าแหง ค้ือ
- ๘) สิ้นค้าส่งออกที่สำคัญในสมัยสุโขทัย ค้ือ
- ๙) สิ้นค้าน้าเข้าที่สำคัญในสมัยสุโขทัย ค้ือ
- ๑๐) เงินตราที่ใช้ในการช้ื้อขายสิ้นค้าสมัยสุโขทัย ค้ือ

บัตรกิจกรรมที่ 18

ถามตอบ รอบรู้

ให้ตอบคำถามเกี่ยวกับระบบเงินตราและภาษีในสมัยสุโขทัย

- ๑) สมัยสุโขทัยใช้สิ่งใดเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า
ตอบ
- ๒) จุดมุ่งหมายในการนำระบบเงินตรามาใช้ในสมัยสุโขทัยเพื่ออะไร
ตอบ
- ๓) การไม่เก็บภาษีผ่านด่าน ในสมัยสุโขทัย ทำให้เกิดผลดีอย่างไร
ตอบ
- ๔) เงินที่ใช้ประโยชน์ในราชการแผ่นดินในสมัยสุโขทัย ได้มาจากที่ใด
ตอบ
- ๕) สิ่งส่งเสริมให้การค้าในสมัยสุโขทัยเจริญรุ่งเรือง คืออะไร
ตอบ

เก่งมากครับที่ตอบได้ถูกต้อง
น้อง ๆ เข้าใจระบบเงินตราและภาษี
ในสมัยสุโขทัยได้ดีทีเดียว

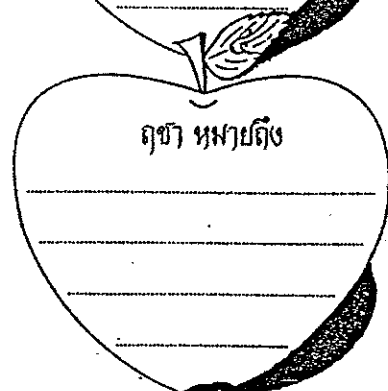
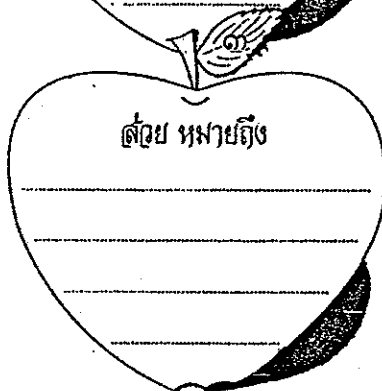
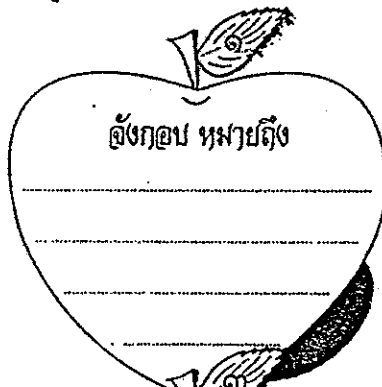

บัตรกิจกรรมที่ 19

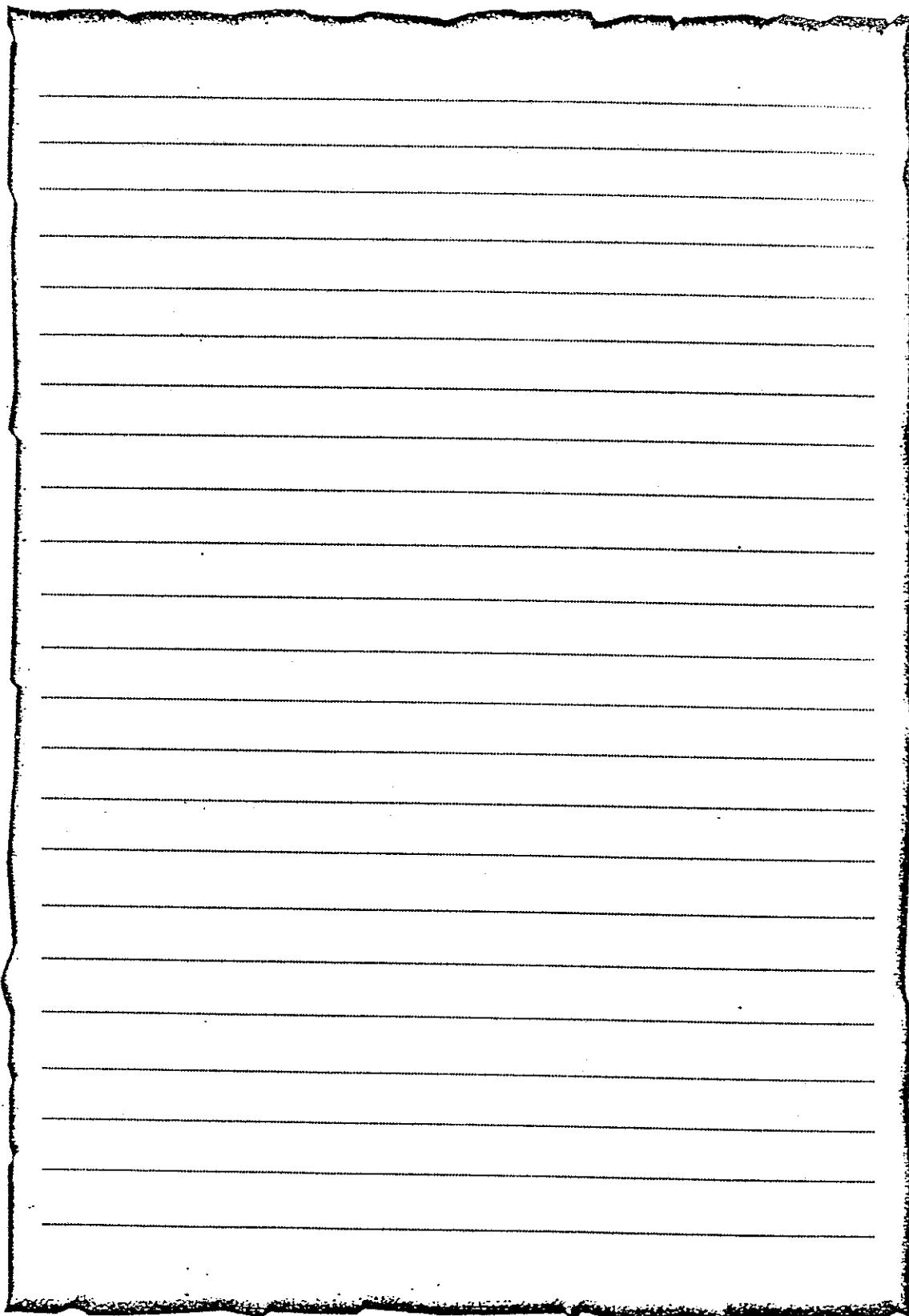
บอกกันหน่อย

หาความหมายของคำต่อไปนี้ จากพจนานุกรม สารานุกรม หรือเอกสาร
อื่นๆ แล้วเขียนให้ถูกต้อง

บัตรบันทึกข้อมูล

บัตรสรุปความรู้
เรื่อง
ประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย